

Қазақстан Республикасы білім және ғылым министрлігі
Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті

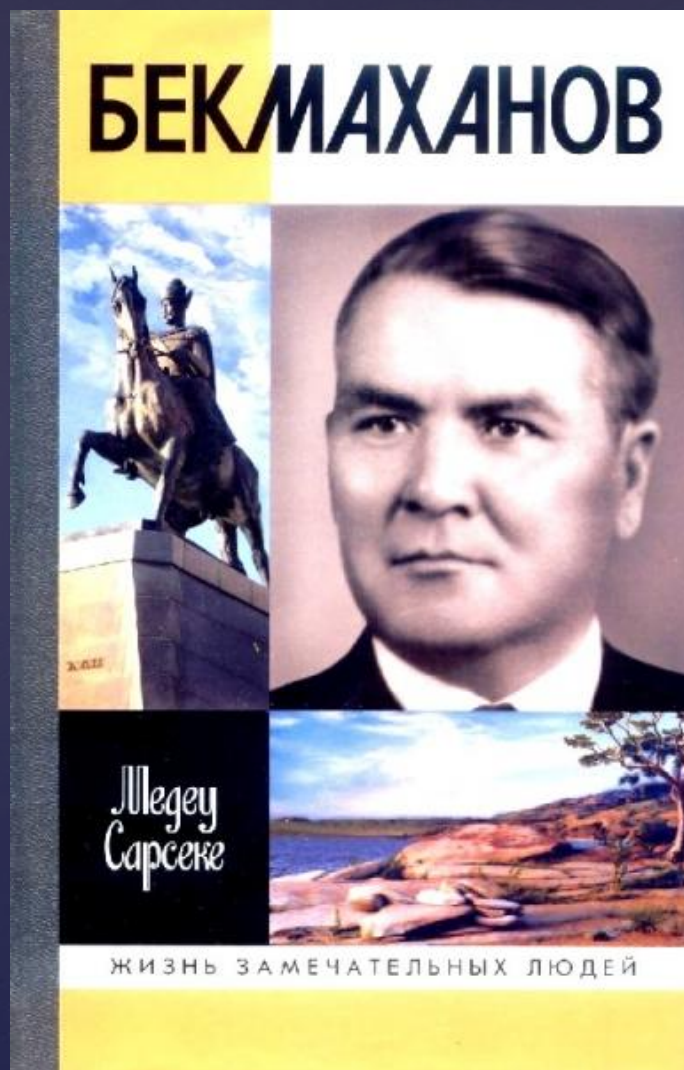
Техникалық факультет
Құрылыс мамандығы

{Е.Бекмаханов ісі

Орындаған: СК-102 тобының студенттері
Нурмуханов Ж. Алшынбек.Ә.
Тексерген: т.ғ.д., доцент Бегимбаева Ж.С.

Ақтөбе – 2020

Е.Бекмаханов ісі

Е.Бекмаханов

Белгілі ғалым-тарихшы, тарих ғылымдарының докторы, профессор, Қазақ КСР Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі. Этнография, тарих, әдебиет, заң ғылымдары, атеизм, қазақ мәдениеті мен өнері тарихы, орта мектепке арналған Қазақстан тарихы бойынша оқулықтар мен оқу құралдарының авторы. КСРО ордендерімен және медальдарымен марапатталған.

Ермұхан Бекмаханов 1915 жылы 15 ақпанда Павлодар облысының Баянауыл ауданында дүниеге келген. 1937 жылы Ресейдегі Воронеж педагогикалық институтын бітіргеннен кейін Қазақ КСР халық ағарту комиссариаты жанындағы ғылыми-зерттеу институтында жұмыс істеді. Ұлы Отан соғысы жылдары ол Республикалық халық ағарту комиссариатының бөлім меңгерушісі болды, сонымен бірге жоғары оқу орындарында оқытушылық қызметпен де айналысты.

1946-1947 жж. - Е. Бекмаханов - ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары, Қазақ КСР Ғылым академиясының Тарих, археология және этнография институтының директоры; 1947 жылдан бастап қайтыс болғанға дейін (1966 ж. 6 мамыр) Қазақ мемлекеттік университетінде өзі ұйымдастырған Қазақстан тарихы кафедрасын басқарды.

Е.Бекмахановтың ғылыми мұрасы әсіресе тақырыптардың алуан түрлілігімен, тарихи мәселелердің кең қамтылуымен және оларды шешудің жан-жақты болуымен ерекшеленеді. Өзінің бастамасы 1947 жылы Алматыда орыс тілінде «XIX ғасырдың 20-40-жылдарындағы Қазақстан» деген атпен шыққан монография болды. Осы тақырыпта ол докторлық диссертацияны 1946 жылы Мәскеуде қорғады.

Ол кезде жалпы күдік, шектен шығу, бұрмалаушылық жағдайында Е. Бекмахановтың бұл жұмысын Кенесары Қасымов бастаған қозғалысты негіздеп, ақтауға тырысқан, оған қарсы саяси айыптаулар жасаған және оны буржуазиялық-ұлтшылдық идеологияның уағыздаушысы деп санайтын рецензенттер болған. Е.Бекмахановтың жұмысы туралы даулар 1947 жылдың екінші жартысында шиеленісе түсті, бірақ ғалым оған негіз болды. 1947-1950 жылдары оның жағдайы өте қиын болды, оған тағылған айыптар күн сайын күшейе түсті, моральдық қысым күшейе түсті. 1951 жылы университеттегі жұмыстан шығарылды, партиядан шығарылды. Қызыл империя оны өзінің кітабында Кенесары Қасымовты халық бостандығы үшін күресте өзінің күш-қуаты мен өмірін берген батыр ретінде сипаттағандығы үшін аяусыз жазалады.

Біраз уақыт Е.Бекмаханов Алматы облысы Нарынқол ауданындағы мектепте тарих пәнінен сабақ берді, көп ұзамай Жамбыл облысы, Шу ауданы, Новотроицк ауылындағы мектепте мұғалім болып жұмысқа орналасты. Мұнда ол 1952 жылы 5 қыркүйекте қамауға алынды. Тергеу екі ай бойы жалғасып, 1952 жылы 3 қарашада №699 іс бойынша Е.Бекмахановқа қарсы айыптау актісі дайындалды.

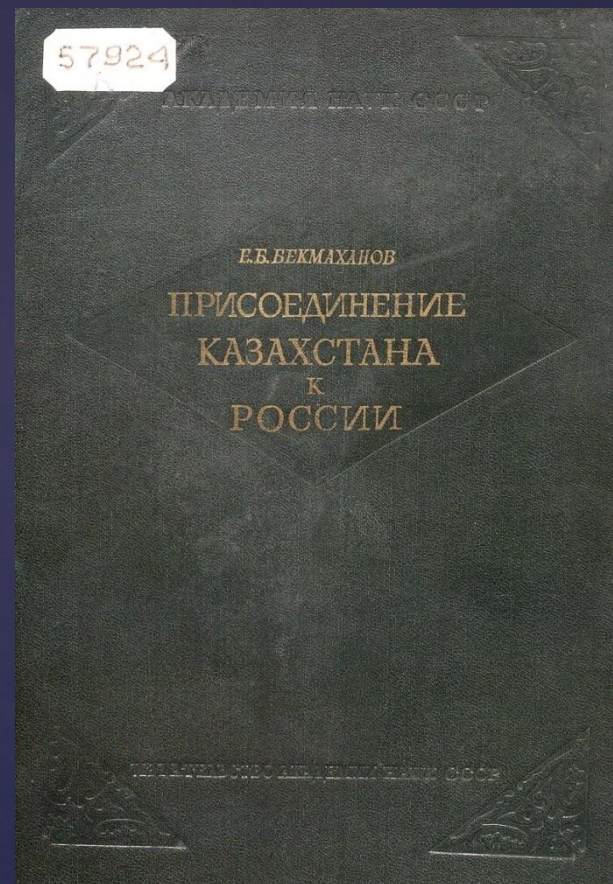
Осы айыптың негізінде
Қазақ КСР Жоғарғы
Сотының Қылмыстық істер
коллегиясының
қаулысымен 1952 жылы 2
желтоқсанда Е.Бекмаханов
25 жылға сотталып,
Гулагтың шалғайдағы
лагерлерінің біріне жер
аударылды.

Лагерьлерден тиісті органдарға
жасаған көптеген
мәлімдемесінің нәтижесінде
және қоғам қайраткері,
академик Анна Михайловна
Панкратова сияқты жанашыр
адамдардың көмегі арқасында
Л.П.Берияның өлімінен кейін Е.
Бекмахановтың ісі 1954 жылы 16
ақпанда қаралып, жабылды, ал
ол өзі болды. ақталды.

Тілсіз ғалым, Гулаг лагерлерінде бастан өткерген азаптарына қарамастан, қоғамдық мұраға айналған бай ғылыми мұра қалдырды. Оңалудан кейін ол «Қазақстанның Ресейге қосылуы» жұмысын аяқтады, ол ГУЛАГ-қа дейін басталған болатын. А. М. Панкратованың баға жетпес көмегінің арқасында бұл жұмыс 1957 жылы Мәскеудің «Наука» баспасынан 30 баспа беті көлемінде жарық көрді.

Е.Бекмаханов қайтадан қоғамнан лайықты орын алды. Ол бір рет өзі ұйымдастырған бөлімге қайтарылды. 1964 жылы Қазақ КСР Ғылым академиясының корреспондент мүшесі болып сайланды. Өмірінің соңғы 10 жылында ол жемісті жұмыс істеді, терең мағыналы ғылыми еңбектер жазды, соның ішінде орта мектептерге арналған Қазақ КСР тарихы туралы оқулық; жас ғалымдарды даярлауға қатысты. Бүгінде оның шәкірттері ғылым докторлары дәрежесіне жетіп, тәлімгерлерінің ғылыми жұмыстарын жалғастыруда.

Қазақстан егемендік алғаннан кейін Е. Бекмахановтың «XIX ғасырдың 20-40-жылдарындағы Қазақстан» атты негізгі еңбегі қалпына келтіріліп, «Қазақ университеті» баспасы (қазіргі Санат) орыс және қазақ тілдерінде басылды.

«Халқымыздың көрнекті тарихшысы Е.Бекмаханов заманның құбылыстарына бағынбады, ол үлкен шығармашылық мұрасы бар нағыз ғалым болды».

Академик Шафик Чокин